

Latvijas komerciesību attīstība un perspektīvas pēc iestāšanās Eiropas Savienībā

The development and perspectives for commercial law of Latvia after the accession to the European Union

Dr. iur. Kaspars Balodis

LU Juridiskā fakultāte

Civiltiesisko zinātņu katedras asociētais profesors

E-pasts: *Kaspars.Balodis@lu.lv*

Rakstā atspoguļota Latvijas komerciesību attīstība kopš valsts iestāšanās Eiropas Savienībā. Komerciesības Latvijā pastāvēja jau pirms Otrā pasaules kara, bet atjaunotajā Latvijā tās ir sasniegušas jaunu attīstības pakāpi ar Komerclikuma pieņemšanu. Latvijas vēlme iestāties Eiropas Savienībā (turpmāk arī – ES) bija nozīmīgs stimuls modernu komerciesību izveidošanai. Tāpēc Latvijas iestāšanās ES 2004. gadā ir piemērots atskaites punkts komerciesību attīstības izvērtējumam. Eiropas Savienības tiesībām joprojām ir būtiska ietekme uz Latvijas komerciesībām. Rakstā aplūkotas arī Latvijas komerciesību nākotnes perspektīvas.

Atslēgvārdi: komerciesības, Komerclikums, Eiropas Savienība, komersanti, komercsabiedrības, komercdarījumi, normatīvā regulējuma izmaiņas.

Satura rādītājs

<i>Ievads</i>	120
1. <i>Komerciesību normatīvā regulējuma pilnveidošana pēc iestāšanās ES</i>	121
1.1. <i>Grozījumi Komerclikumā un citos likumos</i>	121
1.2. <i>ES pārrobežu komercsabiedrību regulējuma ieviešana Latvijā</i>	125
2. <i>Komerciesības un saimnieciskā krīze</i>	127
3. <i>Latvijas komerciesību turpmākās perspektīvas</i>	128
<i>Kopsavilkums</i>	129
<i>Izmantoto avotu saraksts</i>	130
<i>Atsauces</i>	130
<i>Summary</i>	131

Ievads

Komerciesības mūsdienu izpratnē Latvijā radās divos neatkarības gadu desmitos, kas sekoja valsts dibināšanai 1918. gadā. Latvijas komerciesību doktrīnai, kas izveidojās neatkarības laikā 20. un 30. gados, ir bijusi ievērojama nozīme mūsdienu Latvijas komerciesību tapšanā. Vienlaikus Latvijas komerciesības ir veidojušās Eiropas Savienības tiesību un atsevišķu Eiropas Savienības dalībvalstu, īpaši Vācijas, nacionālo komerciesību ietekmē. Komerclikuma (turpmāk arī – KCL) izstrādes

iemesls bija ne vien nepieciešamība izveidot normatīvo regulējumu komercietisiskās apgrozības sekmēšanai, bet arī 90. gadu pirmajā pusē pieņemto uzņēmējdarbības normatīvo aktu neatbilstība Eiropas kopienu tiesību normu prasībām. Jau 1995. gadā, noslēdzot Eiropas līgumu par asociācijas izveidošanu ar Eiropas kopienām un to dalībvalstīm, Latvija apņēmas pakāpeniski nodrošināt, lai tās likumi, tostarp tiesību akti uzņēmējdarbības un sabiedrību tiesību jomā, kļūtu savietojami ar kopienas tiesībām. Gaidāmā valsts uzņemšana Eiropas Savienībā bija stimuls Komerclikuma izstrādei un pieņemšanai. Kad Latvija 2004. gada 1. maijā iestājās Eiropas Savienībā, komercietisību harmonizācija ar ES tiesību normām bija gandrīz pilnībā pabeigta. Līdz 2004. gadam bija attīstījusies Komerclikuma piemērošanas prakse un izveidojies vērā ņemams teorētisko atziņu kopums komercietisībās. Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā, kas notika tikai divus gadus pēc Komerclikuma stāšanās spēkā, iezīmēja moderno komercietisību izveides posma noslēgumu mūsu valstī. Tādējādi 2004. gada 1. maiju var uzskatīt par nosacītu sākuma punktu mūsu valsts komercietisību turpmākai attīstībai. Šā raksta mērķis ir izvērtēt Latvijas komercietisību attīstību pēc valsts iestāšanās Eiropas Savienībā, kā arī ieskicēt komercietisību pilnveidošanas perspektīvas.

1. Komerctiesību normatīvā regulējuma pilnveidošana pēc iestāšanās ES

Pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā likumdevējs soli pa solim ir izdarījis grozījumus un papildinājumus normatīvajā regulējumā, pilnveidojot un modernizējot mūsu valsts komercietisības.

1.1. Grozījumi Komerclikumā un citos likumos

Vairums komercietisiskā regulējuma izmaiņu pēc 2004. gada skar sabiedrību tiesības. Samērā daudzi grozījumi Komerclikuma noteikumos par komercsabiedrībām ir izdarīti, lai izpildītu ES sabiedrību direktīvu prasības. Par būtisku Komerclikuma papildinājumu ir uzskatāma komercdarījumu normatīvā regulējuma pieņemšana. Vairāku normatīvā regulējuma izmaiņu mērķis bija komersantiem saistošās administratīvās procedūras. Daži komercietisību jautājumi ir tikuši noregulēti, grozot nevis Komerclikuma, bet citu likumu normas. Īpašus likumus Saeima pieņēma, lai reglamentētu ES regulās paredzētās komercsabiedrības ar pārrobežu elementu.

Latvijai iestājoties Eiropas Savienībā, mūsu valsts sabiedrību tiesību normas bija gandrīz pilnībā saskaņotas ar ES tiesību aktu prasībām. Tomēr harmonizācijas gaitā ārpus Latvijas likumdevēja redzesloka bija palikuši atsevišķi ES direktīvās regulēti sabiedrību tiesību jautājumi, kas galvenokārt bija saistīti ar trešo personu aizsardzību.¹ Latvija, piemēram, nebija izpildījusi Padomes trešās direktīvas jeb akciju sabiedrību apvienošanās direktīvas (78/855/EEK)² un Padomes sestās direktīvas jeb akciju sabiedrību sadalīšanas direktīvas (82/891/EEK)³ prasības par akciju sabiedrību apvienošanās un sadalīšanas noteikumu projekta publicēšanas kārtību. Saskaņā ar minēto direktīvu noteikumiem katrai sabiedrību apvienošanā vai sadalīšanā iesaistītajai sabiedrībai apvienošanas vai sadalīšanas noteikumu projekts jāpublicē vismaz mēnesi pirms datuma, kad paredzēta kopsapulce, kas par to lems. Līdz 2005. gadam KCL 343. panta piektā daļa noteica vienīgi to, ka katrai reorganizācijas procesā iesaistītajai sabiedrībai jāiesniedz komercreģistra iestādei paziņojums par reorganizāciju, pievienojot līguma projektu. Likumdevējs KCL 338. panta piekto daļu papildināja 2005. gada jūnijā, nosakot, ka oficiālajā izdevumā „Latvijas

Vēstnesis” izsludina līguma projekta un tā grozījumu reģistrācijas datumu un tās komercreģistra lietas numuru, kurā līguma projekts atrodas.⁴ Var uzskatīt, ka minētais papildinājums kopsakarā ar KCL 273. panta normām par akcionāru sapulces sasaukšanas kārtību un termiņiem nodrošina ES direktīvu prasību izpildi par akciju sabiedrību apvienošanas un sadalīšanas noteikumu projekta nodošanu atklātībā.

Latvijas normatīvais regulējums 2004. gadā tikai daļēji atbilda Eiropas Kopienų Padomes pirmās sabiedrību direktīvas (68/151/EEK)⁵ prasībām par formu, kādā atklātībai nododamas ziņas par komercsabiedrību gada pārskatiem. Pirmās direktīvas prasības par formu, kādā atklātībai jānodod komercsabiedrības gada pārskatā ietvertās ziņas, likumdevējs izpildīja tikai četrus gadus pēc Latvijas iestāšanās ES. Gada pārskatu likuma normas, kas regulēja komercsabiedrību gada pārskatu nodošanu atklātībai, līdz 2008. gadam bija nepilnīgas. Minētā likuma 66. panta piektā daļa noteica, ka Uzņēmumu reģistrā saņemtie gada pārskatu noraksti glabājami reģistrācijas lietā un tiem jābūt publiski pieejamiem, lai ikviens, samaksājot valsts nodevu, ar tiem varētu iepazīties.⁶ Pretēji Eiropas Kopienų Padomes pirmās sabiedrību direktīvas 4. panta noteikumiem likumā nebija paredzēts, ka gada pārskats vai norādes uz tajā publicētajām ziņām jāpublicē oficiālajā laikrakstā. Likumdevējs trūkumus novērsa, grozot Gada pārskatu likuma 66. pantu. Šā panta ceturtajā un piektajā daļā Uzņēmumu reģistram tika noteikts pienākums nodrošināt gada pārskatu un ar to apstiprināšanu saistīto dokumentu publiska pieejamību, tostarp publicējot oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis” paziņojumu, ka minētā informācija pieejama Uzņēmumu reģistrā.⁷

Apjomīgus grozījumus Komerclikumā Saeima izdarīja 2008. gada aprīlī.⁸ Viens no grozījumu iemesliem bija nepieciešamība izpildīt Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvā 2003/58/EK⁹ noteikto, ka ar 2007. gada 1. janvāri dalībvalstīm jānodrošina iespēja komercreģistra iestādē dokumentus iesniegt elektroniski, kā arī iespēja elektroniski izsniegt atklātībai nododamās ziņas un dokumentus. KCL 7. panta otrajā daļā likumdevējs noteica, ka ikvienam pēc rakstveida pieprasījuma iesniegšanas un valsts nodevas samaksas ir tiesības saņemt ziņas par komercreģistra ierakstiem un komersanta reģistrācijas lietā esošo dokumentu izrakstus un kopijas papīra vai elektroniskā formā. Savukārt KCL 9. panta pirmajā daļā tika paredzēta iespēja iesniegt komercreģistra iestādei dokumentus papīra vai elektroniskā formā.

Vienlaicīgi likumdevējs izpildīja Eiropas Kopienų Padomes otrās sabiedrību direktīvas (77/91/EEK)¹⁰ 2. panta „b” apakšpunkta prasību par to, ka akciju sabiedrības statūtos vai dibināšanas dokumentā ir jānorāda sabiedrības mērķi. Ar sabiedrības mērķiem jāsaprot sabiedrības komercdarbības galvenie veidi. Salīdzinājumam – direktīvas angļu tekstā minētais jēdziens ir *the objects of the company*, bet vācu tekstā – *Gegenstand des Unternehmens*. Atbilstoši minētajai direktīvas normai KCL 144. panta otrā daļa tika papildināta ar 4. punktu, kas pieprasa akciju sabiedrības statūtos norādīt sabiedrības galvenos komercdarbības veidus. Jāatzīmē, ka sākotnēji KCL 144. panta pirmās daļas 2. punkts paredzēja, ka jebkuras kapitālsabiedrības statūtos jānorāda komercdarbības veidi. Šo normu likumdevējs no Komerclikuma izslēdza 2004. gada aprīlī. Jau KCL 144. panta pirmās daļas 2. punkta spēkā esības laikā zinātniskajā literatūrā tika pamatoti norādīts, ka statūtos minēto darbības veidu uzskaitījums vai ierobežojums nesaista trešās personas.¹¹ Minētā atziņa attiecas arī uz KCL 144. panta otrās daļas 4. punkta piemērošanu. Akciju sabiedrības statūtos ietvertajai norādei uz sabiedrības galvenajiem komercdarbības veidiem trešo personu aizsardzības kontekstā ir informatīvs raksturs. Komerctiesiskās apgrozības dalībniekiem jābūt iespējai iegūt priekšstatu par to, kādas ir akciju

sabiedrības darbības jomas. KCL 144. panta otrās daļas 4. punkts neatbrīvo nedz akciju sabiedrību, nedz trešo personu no saistībām par noslēgta darījuma izpildi.

Pieņemot Komerclikuma grozījumus, Saeima papildināja arī KCL 75. panta pirmās daļas ievaddaļu, nosakot fiziskajai personai pienākumu pieteikt sevi ierakstīšanai komerc reģistrā kā individuālo komersantu, ja tās veiktā saimnieciskā darbība atbilst komercaģenta vai māklera darbībai. Šāds papildinājums galvenokārt bija nepieciešams tādēļ, lai panāktu nekustamā īpašuma māklereģistrēšanos komerc reģistrā un tādējādi sekmētu māklereģistrēto klientu tiesisko aizsardzību.¹²

Vairāki no 2008. gada aprīlī veiktajiem grozījumiem Komerclikumā skar akciju sabiedrības valdes kompetenci. Likumdevējs papildināja KCL 249. pantu, paredzot, ka akciju sabiedrības statūtos var noteikt pilnvarojumu valdei uz laiku līdz pieciem gadiem palielināt pamatkapitālu statūtos vai akcionāru sapulces noteiktajā apmērā, nepārsniedzot 30 procentus no sabiedrības pamatkapitāla pilnvarojuma spēkā stāšanās brīdī. Iepriekš palielināt pamatkapitālu bija iespējams vienīgi ar akcionāru sapulces lēmumu. Komerclikumā tika iekļauts arī jauns 310.¹, 310.² un 310.³ pants par akciju sabiedrības valdes lēmuma par pamatkapitāla palielināšanu atzīšanu par spēkā neesošu.

Komerclikuma C daļa „Komerccabiedrību reorganizācija” 2008. gada aprīlī tika papildināta ar normām par kapitālsabiedrību pārrobežu apvienošanu. Tādējādi tika izpildītas prasības, kuras ES dalībvalstīm nosaka Direktīva 2005/56/EK par kapitālsabiedrību pārrobežu apvienošanu¹³. Saskaņā ar KCL 335.¹ panta pirmo daļu pārrobežu apvienošana ir tādu divu vai vairāku kapitālsabiedrību apvienošana, no kurām vismaz viena ir reģistrēta Latvijā, bet pārējās dibinātas saskaņā ar ES dalībvalstu tiesību aktiem. Speciālās normas par kapitālsabiedrību pārrobežu apvienošanu iekļautas Komerclikuma C daļas XIX sadaļā „Pārrobežu apvienošanas īpašie noteikumi”. Līdz ar to likumdevējs bija izveidojis mehānismu, lai Latvijā reģistrēta kapitālsabiedrība bez nesamērīgām juridiska un administratīva rakstura grūtībām varētu apvienoties ar citā ES dalībvalstī reģistrētu kapitālsabiedrību.¹⁴

Par būtiskāko Komerclikuma reformu pēc Latvijas iestāšanās ES ir uzskatāma komercdarījumu normatīvā regulējuma izstrāde un pieņemšana. Komerclikuma D daļa „Komerccarījumi”¹⁵ tika pieņemta Saeimā 2008. gada 18. decembrī un stājās spēkā 2010. gada 1. janvārī. Noteikumi par komercdarījumiem bija iekļauti arī Komerclikuma projektā, ko Saeima 1999. gadā pieņēma pirmajā lasījumā. Tomēr komercdarījumu daļas sākotnējā redakcija neatbilda komerc tiesību kā speciālo privāttiesību būtībai, jo tā dublēja līgumu noslēgšanas un izpildes regulējumu, kas ietverts Civillikumā. Tāpēc likumdevējs atlika komercdarījumu daļas pieņemšanu, un tā tika izstrādāta no jauna. Ministru kabinets 2005. gadā atbalstīja koncepciju „Par komercdarījumu tiesisko regulējumu”¹⁶. Koncepcija paredzēja, ka Komerclikums atbilstoši Latvijā pastāvošajai privāttiesību duālistiskai sistēmai jāpapildina ar komercdarījumu daļu, kuras noteikumi būtu speciālas normas attiecībā pret Civillikuma noteikumiem. Turpmākajos gados iecere par komercdarījumu regulējumu tika īstenota, izveidojot Komerclikuma D daļu, kas sastāv no divām sadaļām – komercdarījumu vispārīgajiem noteikumiem un atsevišķu komercdarījumu veidu īpašajiem noteikumiem. Abās sadaļās kopā ietverti 93 panti (KCL 388.–480. pants).

Saskaņā ar KCL 388. pantu komercdarījumi ir komersanta tiesiskie darījumi, kas saistīti ar komercdarbību. Tādējādi tiesiskais darījums kvalificējams kā komercdarījums atbilstoši Komerclikuma pamatā esošajai subjektīvajai sistēmai. Proti, komerc tiesību normu piemērošana ir atkarīga no tā, vai konkrēto civiltiesisko attiecību subjekts ir komersants.¹⁷ Komerccarījumu vispārīgie noteikumi reglamentē arī

komerciālo paražu nozīmi komercdarījumu iztulkošanā, komersanta klusēšanas tiesiskās sekas, paredz komersanta rūpības pienākumu, solidāras atbildības iestāšanās priekšnoteikumus, atlīdzības principu un procentu maksāšanas pienākumu, regulē izpildījuma laiku un veidu, komersanta aizturējuma tiesības, likumiskās rokasšķīlas tiesības un kustamu lietu labticīgu iegūšanu īpašumā, kā arī noteic noilguma termiņu no komercdarījuma izrietošajiem prasījumiem. Komerclikumu vispārīgie noteikumi ietver arī normas par komercdarījumu noslēgšanu un izpildē nozīmīgiem vērtspapīriem – konosamentu, kravas pavadzīmi un noliktavas zīmi. Komerclikumu vispārīgie noteikumi ir kodolīgi formulēti, un to kopskaits ir salīdzinoši neliels.

Atsevišķie komercdarījumu veidi, kas regulēti komercdarījumu daļā, ir komerciālā pirkuma līgums, komerciālās komisijas līgums, ekspedīcijas līgums, komerciālā glabājuma līgums, lizinga līgums, faktoringa līgums un franšīzes līgums. Likumdevējs ir pamatoti uzskatījis, ka tieši šiem komerc tiesiskajā apgrozībā nozīmīgiem līgumiem ir nepieciešams speciāls regulējums Komerclikumā. Minētais komercdarījumu veidu saraksts nav izsmelošs. Arī Komerclikumā tieši neregulēti tiesiskie darījumi, piemēram, tādi līgumi kā pārvaldājuma līgums vai būvniecības līgums, var būt komercdarījumi, ja vien tie atbilst KCL 388. pantā un turpmākajos pantos norādītajām komercdarījumu pazīmēm.¹⁸ Kopumā komercdarījumu regulējumu var uzskatīt par izdevušos, kaut arī tam piemīt daži nelieli trūkumi. Piemēram, ekspedīcijas līgums ir reglamentēts pārāk sīkumaini un kazuistiski, atkāpjoties no lakoniskā un konkrētā stila, kas kopumā raksturīgs komercdarījumu daļas noteikumiem. Komerclikumu daļas redakcijā, kas stājās spēkā 2010. gada 1. janvārī, aplami bija definēts praksē svarīgākais komercdarījums – komerciālā pirkuma līgums. KCL 407. panta pirmās daļas pirmajā teikumā bija norādīts, ka komerciālā pirkuma līgums ir tāds līgums, ar kuru pārdevējs apņemas pārdot un pircējs apņemas pirkt precī un samaksāt nolīgto pirkuma maksu. Savukārt saskaņā ar KCL 407. panta pirmās daļas otro teikumu prece ir pārdošanai paredzēta kustama lieta, kas nav izņemta no privāttiesiskās apgrozības. KCL 407. panta pirmā daļa šādā redakcijā radīja iespaidu, it kā līgums būtu jāatzīst par komerciālo pirkuma līgumu pēc objektīviem kritērijiem, proti, pārdodamās lietas pazīmēm. Tomēr neatbilstību subjektīvās sistēmas prasībām likumdevējs novērsa jau 2010. gada aprīlī, papildinot KCL 407. panta pirmās daļas pirmo teikumu ar norādi, ka vismaz viens no līdzējiem ir komersants.¹⁹

Saeima 2011. gada jūnijā pieņēma grozījumus Komerclikumā, kuri galvenokārt reglamentēja komercsabiedrību reorganizācijas jautājumus.²⁰ Ar šiem grozījumiem Komerclikuma noteikumi par reorganizāciju tika pielāgoti Direktīvai 2009/109/EK, kurā noteiktas prasības ziņojumu iesniegšanai un dokumentācijai komercsabiedrību apvienošanas un sadalīšanas gadījumos. Komerclikumā izdarīto papildinājumu mērķis atbilstoši Direktīvai 2009/109/EK²¹ noteiktajam bija komercsabiedrību reorganizācijas vienkāršošana, tostarp administratīvā sloga samazināšana, veicot reorganizāciju.²² Ar grozījumiem tika vienkāršoti informēšanas pienākumi, kas obligāti veicami reorganizācijas gaitā. Likumdevējs vispirms papildināja Komerclikumu ar 343.¹ pantu, kas attiecas uz reorganizācijas dokumentu pieejamību. Saskaņā ar KCL 343. pantu reorganizācijas līguma projektam, reorganizācijas prospektam, revidenta atzinumam, reorganizācijā iesaistīto sabiedrību gada pārskatiem par pēdējiem trim pārskata gadiem, kā arī sabiedrības saimnieciskās darbības pārskatam jābūt pieejamiem katras reorganizācijā iesaistītās sabiedrības juridiskajā adresē, lai dalībnieki ar tiem varētu iepazīties. Savukārt KCL 343.¹ pants noteic, ka sabiedrībai

nav jānodrošina dalībniekiem iespējas iepazīties ar minētajiem dokumentiem sabiedrības juridiskajā adresē, ja sabiedrība nodrošina to pieejamību savā mājaslapā internetā.

Tāpat Komerclikums tika papildināts ar 354.¹–354.⁵ pantu. Tajos ietverti pievienošanas īpašie noteikumi, ja iegūstošajai sabiedrībai pieder vismaz 90 procentu pievienojamās sabiedrības daļu (akciju). Pievienošanas procedūrai tādos gadījumos jābūt vienkāršākai, jo reorganizācijas ekonomiskā ietekme uz akcionāriem un kreditoriem ir neliela, ja iegūstošā sabiedrība jau pirms reorganizācijas tik lielā mērā kontrolējusi pievienojamo sabiedrību. Saskaņā ar pievienošanas īpašajiem noteikumiem lēmumu par reorganizāciju pieņem gan iegūstošās sabiedrības valde, gan pievienojamās sabiedrības valde. Iegūstošās sabiedrības dalībniekiem, kuri pārstāv ne mazāk par vienu divdesmitdaļu sabiedrības pamatkapitāla, gan ir tiesības pieprasīt dalībnieku sapulces sasaukšanu, lai lemtu par reorganizāciju. Valdes tiesības lemt par reorganizāciju ir izņēmums no KCL 343. pantā paredzētā vispārīgā principa, ka lēmumu par reorganizāciju pieņem katras reorganizācijas procesā iesaistītās sabiedrības dalībnieku sapulce. Pievienojamās sabiedrības dalībnieku interešu aizsardzībai ir domāts 354.⁵ pants. Saskaņā ar šā panta pirmo daļu pievienojamās sabiedrības dalībnieks, kam pieder ne vairāk kā 10 procenti no pievienojamās sabiedrības daļām (akcijām), ir tiesīgs divu mēnešu laikā no reorganizācijas spēkā stāšanās brīža pieprasīt, lai iegūstošā sabiedrība atpērk viņa daļas (akcijas).

Ļoti stabils salīdzinājumā ar Komerclikumu ir bijis Latvijas komercietisību sistēmā ietilpstošais Koncernu likums, kas regulē ietekmes un atkarības attiecības starp komercsabiedrībām. Saeima to pieņēma jau 2000. gada 23. februārī – trīs nedēļas pirms Komerclikuma pieņemšanas. Koncernu likums stājās spēkā 2000. gada 27. aprīlī. Koncernu likumā visā tā spēkā esības laikā tikai vienu reizi – 2006. gada martā – ir veikti nelieli grozījumi.²³ Ar minētajiem grozījumiem vairāki novecojuši termini, kas bija pārņemti no 20. gadsimta 90. gados pieņemtajiem uzņēmējdarbības likumiem, tika aizstāti ar Komerclikuma terminoloģiju. Jēdziens „pilnsapulce” Koncernu likumā tika nomainīts ar jēdzienu „dalībnieku sapulce”, bet jēdziena „uzņēmējdarbības sabiedrība” vietā ieviests jēdziens „komercsabiedrība”.

1.2. ES pārrobežu komercsabiedrību regulējuma ieviešana Latvijā

Valsts tiesības pieņemt likumus, lai reglamentētu komercdarbību savā teritorijā, ir suverenitātes izpausme. Tāda rīcība ir pamatota un nepieciešama. Komercdarbībai ne vien jānodrošina komersantu peļņa, bet arī jākalpo valsts un tautas labklājībai. Valstis citastarp nosaka, kādi subjekti ir komersanti un kāda ir to reģistrācijas kārtība. Vienlaicīgi komercietiskā apgrozība jau izsenis ir pārsniegusi valstu robežas. Starptautiskums ir viens no komercietisību principiem.²⁴ Eiropas Savienības 27 dalībvalstīm ir dažāds ekonomiskās attīstības līmenis. Neskatoties uz atšķirībām, šīm valstīm ir daudz kopīga. Dalībvalstis apvieno ES līgumi. Ģeogrāfiski tās atrodas vienā un tajā pašā pasaules daļā. Vienojoši faktori ir arī dalībvalstu piederība Rietumu civilizācijai, demokrātiska valsts iekārta un tirgus ekonomika. ES dalībvalstu komersantu centieni saliedēt savu ekonomisko potenciālu un izvērst komercdarbību citās dalībvalstīs ir loģiski un saprotami. Lai sekmētu komersantu darbību ES iekšējā tirgū, Eiropas Savienības Padome ar regulu palīdzību ir radījusi tiesisko ietvaru pārrobežu komercsabiedrību izveidošanai. Savukārt Latvijas likumdevējs ir pieņēmis īpašus likumus šo komercsabiedrību darbībai mūsu valstī.

Nozīmīgākā no ES pārrobežu komercsabiedrībām ir Eiropas komercsabiedrība (*Societas Europaea, SE*). Eiropas Savienības Padome 2001. gada 8. oktobrī pieņēma

Regulu 2157/2001 par Eiropas uzņēmējsabiedrības (SE) statūtiem.²⁵ Tā ir dalībvalstī reģistrēta akciju sabiedrība ar minimālo pamatkapitālu 120 000 eiro, kuras juridisko adresi var brīvi pārcelt uz citu dalībvalsti, nepārtraucot sabiedrības darbību un nedibinot citā dalībvalstī jaunu sabiedrību. Eiropas komercsabiedrības juridiskajai adresei jābūt tajā pašā dalībvalstī, kurā atrodas tās galvenais birojs. Lai gan regulas ir tieši piemērojamas dalībvalstīs, Regula 2157/2001 lielā mērā līdzinās direktīvai, jo vairāku jautājumu risināšanu atstāj dalībvalstu ziņā.²⁶ Saeima 2005. gada 10. martā pieņēma Eiropas komercsabiedrību likumu, kas stājās spēkā tā paša gada 7. aprīlī. Saskaņā ar Eiropas komercsabiedrību likuma 2. panta pirmo daļu Eiropas komercsabiedrībai tiek piemēroti normatīvie akti, kas attiecas uz akciju sabiedrību un komercreģistra vešanu, ciktāl Regulā 2157/2001 vai pašā Eiropas komercsabiedrību likumā nav noteikts citādi.

Salīdzinājumā ar Komerclikumā regulēto akciju sabiedrības struktūru Eiropas komercsabiedrībai piemīt īpatnība, ka papildus akcionāru sapulcei tai var būt ne vien divu līmeņu, bet arī viena līmeņa pārvaldes sistēma. Saskaņā ar Eiropas komercsabiedrību likuma 12. panta pirmo daļu divu līmeņu pārvaldes sistēmu var veidot vadības institūcija (valde) un uzraudzības institūcija (padome). Savukārt minētā likuma 13. panta pirmā daļa pieļauj viena līmeņa pārvaldes sistēmu, kurā ietilpst tikai valde. Novitāte ir arī Regulā 2157/2001 un Eiropas komercsabiedrību likumā noteiktā prasība par darbinieku iesaistīšanu sabiedrības lēmumu pieņemšanā. Jāatzīmē, ka 2010. gada 21. janvārī Saeima pieņēma likumu „Par darbinieku iesaistīšanu lēmumu pieņemšanā Eiropas komercsabiedrībā, Eiropas kooperatīvajā sabiedrībā un kapitālsabiedrību pārrobežu apvienošanās gadījumā”.

Ar Regulu 2157/2001 un tās ieviešanai pieņemto Eiropas komercsabiedrību likumu ir izveidots samērā sarežģīts un smagnējs mehānisms *Societas Europaea* dibināšanai.²⁷ Latvijas apstākļos šķēršļi ir ievērojama pamatkapitāla apmērs un mūsu valstij netipiskā prasība par darbinieku iesaistīšanu sabiedrības lēmumu pieņemšanā. Izdevīgāka pārnacionālas komercdarbības izvēršanai ir nevis Eiropas komercsabiedrības dibināšana, bet gan komercsabiedrību pārrobežu apvienošanās. Uzņēmumu reģistrs Latvijā līdz 2012. gada aprīlim bija reģistrējis tikai piecas Eiropas komercsabiedrības.²⁸ Arī Eiropas Savienībā kopumā *Societas Europaea* skaita pieaugums ir bijis samērā lēns, kaut arī gadu gaitā tas pakāpeniski paātrinājies. Eiropas Komisija 2010. gadā ziņoja par apmēram 650 reģistrētām sabiedrībām.²⁹

Mazāk nozīmīgas komerciālajā apgrozībā ir Eiropas kooperatīvā sabiedrība (*Societas Cooperativa Europaea*) un Eiropas ekonomisko interešu grupa. Eiropas Savienības Padome 2003. gada 22. jūlijā pieņēma Regulu 1435/2003 par Eiropas kooperatīvās sabiedrības (SCE) statūtiem.³⁰ Atbilstoši kooperatīvās sabiedrības būtībai SCE galvenais mērķis ir nevis peļņas gūšana, bet gan tās dalībnieku ekonomisko un sociālo vajadzību nodrošināšana. Ieviešot minēto regulu, Latvijas likumdevējs 2006. gada 26. oktobrī pieņēma Eiropas kooperatīvo sabiedrību likumu. Eiropas kooperatīvās sabiedrības dibinātājiem ir jābūt no vismaz divām ES dalībvalstīm, tās pamatkapitāls ir vismaz 30 000 eiro. Tās juridisko adresi var pārcelt uz citu dalībvalsti bez sabiedrības likvidācijas vai jaunas sabiedrības dibināšanas.

Savukārt Eiropas ekonomisko interešu grupas tiesisko ietvaru nodrošina Eiropas Savienības Padomes 1985. gada 25. jūlija Regula 2137/85 par Eiropas ekonomisko interešu grupām (EEIG).³¹ Eiropas ekonomisko interešu grupu likumu Saeima pieņēma 2004. gada 17. aprīlī, un tas stājās spēkā tā paša gada 21. jūlijā. EEIG mērķis ir dažādu ES dalībvalstu mazo un vidējo uzņēmumu sadarbības veicināšana kopējā tirgus ietvaros. Raugoties no sabiedrību tiesību viedokļa, EEIG ir pilnsabiedrība ar

sabiedrības ar ierobežotu atbildību valdei līdzīgu vadību (grupas vadība). EEIG ir tiesību subjekts, bet nav juridiska persona. Faktiski EEIG ir tās biedru palīgorganizācija, jo tās mērķis ir nevis peļņas gūšana, bet gan biedru saimnieciskās darbības atbalstīšana.

2. Komerctiesības un saimnieciskā krīze

Komerctiesību uzdevums ir vienkāršot un paātrināt saimniecisko apgrozību, kas ir vienlīdz svarīgi gan ekonomikas izaugsmes, gan krīzes laikā. Latviju 2008. gada beigās piemeklēja saimnieciskā lejupslīde, kas nelabvēlīgu apstākļu dēļ izvērtās par visstraujāko Eiropas Savienībā. Izrādījās, ka mūsu valsts komerctiesības arī jaunajā ekonomiskajā situācijā labi pilda savas funkcijas. Grūtie apstākļi valsts ekonomikā tomēr pamudināja likumdevēju izdarīt Komerclikumā atsevišķas izmaiņas, kuras, iespējams, netiktu veiktas, ja nebūtu sākusies krīze. Tāpēc ir pamats šīs izmaiņas izvērtēt atsevišķi, nošķirot tās no grozījumiem, kas tapuši pakāpeniskas Komerclikuma evolūcijas ceļā. Saeima 2010. gadā izdarīja izmaiņas Komerclikuma normās par sabiedrības ar ierobežotu atbildību pamatkapitāla apmēru. Savukārt 2011. gadā Komerclikumam tika papildināts ar noteikumiem par kapitālsabiedrības patiesā labuma guvēja atklāšanu.

Ar 2010. gada 15. aprīlī pieņemto likumu „Grozījumi Komerclikumā”³² likumdevējs izteica jaunā redakcijā KCL 185.¹ pantā ietvertos īpašos noteikumus par sabiedrības ar ierobežotu atbildību pamatkapitāla lielumu. Saskaņā ar KCL 185.¹ panta pirmo daļu SIA pamatkapitāls var būt mazāks par KCL 185. pantā noteikto minimālo pamatkapitāla lielumu, proti, 2000 latiem, ja sabiedrība atbilst visām šīm pazīmēm:

- 1) sabiedrības dibinātāji ir fiziskās personas, un to maksimālais skaits ir pieci;
- 2) sabiedrības dalībnieki ir fiziskās personas, un to maksimālais skaits ir pieci;
- 3) sabiedrības valdes sastāvā ir viens vai vairāki locekļi, un viņi visi ir sabiedrības dalībnieki;
- 4) katrs sabiedrības dalībnieks ir tikai vienas tādas sabiedrības dalībnieks, kuras pamatkapitāls ir mazāks par KCL 185. pantā noteikto.

Līdz ar to sabiedrības pamatkapitāls var būt pat viens lats. Šādā gadījumā SIA ar samazinātu pamatkapitālu jeb „mazā” sabiedrība ar ierobežotu atbildību ir „īs-tās” SIA modifikācija.³³ Likumprojekta mērķis bija sekmēt jaunu komercsabiedrību dibināšanu, kas stimulētu tautsaimniecības attīstību, panāktu preču ražošanas un pakalpojumu sniegšanas apjomu palielināšanu, veicinātu personu nodarbinātību un ienākumu gūšanu.³⁴ Pagaidām vēl ir grūti novērtēt, cik reāls un ilgtspējīgs ir SIA ar samazinātu pamatkapitālu piensūms ekonomikai. Pēdējos gados gan ir reģistrētas ļoti daudzas šādas sabiedrības. Uzņēmumu reģistrs kopš 2010. gada maija ir reģistrējis 20 557 SIA ar samazinātu pamatkapitālu.³⁵

Komerclikumam neraksturīgs ir 17.¹ pants, kas reglamentē kapitālsabiedrības dalībnieku pienākumu atklāt sabiedrības patiesos labuma guvējus un Uzņēmumu reģistra kā komercrēģistra iestādes pienākumu uzglabāt šo informāciju. KCL noteikumi par komercrēģistru tika papildināti ar 17.¹ pantu 2011. gada jūlijā.³⁶ Patiesā labuma guvēju atklāšanas nepieciešamība likumprojekta anotācijā pamatota vienīgi ar rekomendāciju, kuru Starptautiskais valūtas fonds bija sniedzis 2006. gadā veiktajā Latvijas tiesību sistēmas novērtējumā.³⁷ Atbilstoši KCL 17.¹ panta pirmajai daļai kapitālsabiedrības dalībnieks, kurš ir fiziskā persona, uzskatāms par sabiedrības patieso labuma guvēju, ja vien atbilstoši Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma normām par patieso labuma guvēju nav

uzskatāma cita persona. Saskaņā ar KCL 17.¹ panta otro daļu dalībniekam, kurš tur pamatkapitāla daļas vai akcijas savā vārdā, bet citas personas labā, iegūstot vismaz 25 procentus no kapitālsabiedrības daļām, ir pienākums 14 dienu laikā paziņot par to kapitālsabiedrībai, norādot personu, kuras labā šīs daļas tiek turētas. Kā norādīts KCL 17.¹ panta trešajā daļā, dalībniekam, kurš nav fiziskā persona un kura līdzdalība kapitālsabiedrībā ir vismaz 25 procenti, un kurš nav dibināts saskaņā ar ES dalībvalstu likumiem, ir pienākums 14 dienu laikā iesniegt kapitālsabiedrībai paziņojumu par personām, kuras uzskatāmas par šā dalībnieka dibinātājiem, dalībniekiem vai šiem statusiem pielīdzināmām personas, kuras paziņojuma iesniegšanas brīdī gūst labumu no šā dalībnieka pastāvēšanas. Savukārt kapitālsabiedrībai ir pienākums KCL 17.¹ panta otrajā un trešajā daļā minētās ziņas iesniegt komercreģistra iestādei. Grozījumu acīmredzamais mērķis ir noskaidrot personas, kuras dažādu iemeslu dēļ nevēlas nonākt atklātībā kā sabiedrības dalībnieki. Jāuzsver, ka no privāttiesiskā viedokļa fiduciārās jeb uzticības attiecības ir leģitīmas civiltiesiskās attiecības. Ja likumdevējs uzskata, ka „patiesā labuma guvējiem” varētu būt kādi jauni nolūki, kas liek tiem vairīties no atklātības, tad jāgroza Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums, nevis Komerclikums. Jaunais 17.¹ pants ir neveiksmīgs svešķermenis Komerclikumā.

3. Latvijas komerciesību turpmākās perspektīvas

Komerclikuma piemērošana praksē kopš tā spēkā stāšanās ir bijusi veiksmīga. To ir sekmējis gan komerciesiskās apgrozības vajadzībām atbilstošais likuma saturs, gan optimālā struktūra. Sagaidāms, ka arī turpmāk Komerclikuma piemērošana neradīs būtiskus sarežģījumus tiesību normu piemērotājiem. Komerclikums vēl joprojām ir samērā jauns likums, jo kopš tā stāšanās spēkā ir pagājuši tikai 10 gadi. Turklāt Komerclikuma D daļa „Komercdarījumi” ir spēkā nedaudz ilgāk par diviem gadiem. Galvenā vērība turpmāk jāpievērš Latvijas komerciesību kvalitatīvai pilnveidošanai. To ir iespējams panākt, attīstot komerciesību palīgavotus – tiesu praksi un tiesību zinātņi. Tiesu prakses paplašināšanās un jaunas zinātniskās literatūras tapšana veicinās pareizu izpratni par komerciesību normu piemērošanu.

Komerclikums kā kodeksa tipa normatīvs akts, kam jāregulē daudzveidīgas tiesiskās attiecības, tiek pastāvīgi pilnveidots. Ja nākotnē radīsies nepieciešamība Komerclikumu grozīt, izmaiņām jābūt pārdomātām un patiešām nepieciešamām. Komerclikumu iespējams pilnveidot tikai pakāpeniskas evolūcijas ceļā, neizjaucot šā likuma sistēmu un izvairoties no komerciesībām neraksturīgu normu pieņemšanas. Var prognozēt, ka izmaiņas Komerclikumā tāpat kā līdz šim galvenokārt skars noteikumus par komercsabiedrībām.

Jau Komerclikuma pieņemšanas laikā tika apsvērta šā likuma papildināšanas iespēja ar koncernu normatīvo regulējumu. Likumdevējs to gan neīstenoja, jo neilgi pirms Komerclikuma pieņemšanas Koncernu likumu. Savulaik, sagatavojot Komerclikuma projektu izskatīšanai Saeimā otrajā un trešajā lasījumā, no sākotnējā projekta tika izslēgtas daļas par koncerniem un komercķīlām. Noteikumiem par komercķīlām tik tiešām nav vietas Komerclikumā, jo komercķīla ir liettiesisks saistību nodrošinājums, kas pieejams ne vien komersantiem, bet arī citiem subjektiem. Turpretī koncernu normatīvā regulējuma integrēšana Komerclikumā varētu būt vēlama no komerciesību sistēmas viedokļa. Koncernu tiesības ir cieši saistītas ar sabiedrību tiesībām, jo regulē situācijas, kurās valdošajai sabiedrībai ir izšķiroša ietekme atkarīgajā sabiedrībā. Sagaidāms, ka viens no Komerclikuma pilnveidošanas

turpmākajiem virzieniem būs tā papildināšana ar E daļu „Koncerni”. Tādējādi Komerclikums iegūs sākotnēji iecerēto veidolu. Paredzams, ka Komerclikuma koncertu daļas noteikumi pamatvilcienos neatšķirsies no regulējuma, kas ietverts šobrīd spēkā esošajā Koncertu likumā.

Jāatzīmē, ka Latvijas likumdevējs nav pieņēmis ar Komerclikuma normām saskaņotu likumu aroddarbības regulēšanai. Aroddarbība ir fizisko personu, kuras nav komersanti, patstāvīgā saimnieciskā darbība. Saskaņā ar KCL 1. pantu komercdarbība ir viens no saimnieciskās darbības veidiem. KCL 3. panta ceturtajā daļā ir norādīts, ka Komerclikums neattiecas uz lauksaimniecisko ražošanu un citu aroddarbību, kuru veic fiziskā persona un regulē citi likumi, ja persona, kas to veic, nav ierakstīta komercreģistrā kā individuālais komersants. Lai gan Komerclikums saskaņā ar vispārīgo principu aroddarbībai nav piemērojams, var uzskatīt, ka plašākā nozīmē komercietisības kā tiesību nozare ietver arī aroddarbības regulējumu. Šobrīd minēto jomu joprojām regulē 1992. gada likums „Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka saimniecību un individuālo darbu”. Tas ir novecojis un neatbilst Komerclikumā paredzētajai saimnieciskās darbības sistēmai. Pirmajos gados pēc Komerclikuma pieņemšanas bija plānots izstrādāt Aroddarbības likumu, vēlāk valdība sagatavoja Fizisko personu saimnieciskās darbības likuma projektu. Tomēr ieceres par atbilstoša likuma pieņemšanu nav īstenojušās. Aroddarbību reglamentējoša likuma pieņemšana tāpēc paliek viens no likumdevēja nākotnes uzdevumiem.

Kopsavilkums

Mūsdienu komercietisības Latvija radās jau neatkarības gados laika posmā starp abiem pasaules kariem. Jau tolaik mūsu valstī izveidojās komercietisību doktrīna, kurā nacionālo tiesību atziņas veiksmīgi bija sakauses ar Rietumeiropas valstu, galvenokārt Vācijas, komercietisību elementiem. Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas komercietisību kontinuitāte ir saglabāta. Pirmskara komercietisību doktrīna turpina ietekmēt arī mūsdienu Latvijas komercietisības. Atjaunotajā Latvijā komercietisības ir sasniegušas jaunu, kvalitatīvi augstāku attīstības pakāpi, jo 2000. gadā tika pieņemts Komerclikums. Būtisks stimuls un jauns atskaites punkts komercietisību pilnveidošanai Latvijā bija valsts iestāšanās Eiropas Savienībā 2004. gada 1. maijā. Līdz iestāšanās datumam Latvijas komercietisību harmonizācija ar ES tiesību normām bija gandrīz pilnībā pabeigta.

Kopš 2004. gada likumdevējs Komerclikumā ir veicis samērā daudzus grozījumus. Liela daļa no šiem grozījumiem ir izdarīti noteikumos par komercsabiedrībām, lai izpildītu ES direktīvu prasības. Par apjomīgāko Komerclikuma reformu kopš valsts iestāšanās ES ir uzskatāma šā likuma papildināšana ar D daļu „Komerclikums” 2008. gadā. Izmaiņas ir notikušas arī komercietisību normatīvajā regulējumā ārpus Komerclikuma. Saeima ir pieņēmusi vairākus likumus, lai nodrošinātu ES pārrobežu komercsabiedrību, vispirms Eiropas komercsabiedrības (*Societas Europaea*), darbību Latvijā. Dalība ES, protams, nav vienīgais faktors, kas ietekmē Latvijas komercietisību attīstību. Komerclikums ir uzskatāms par veiksmes stāstu. Tomēr Komerclikuma piemērošanas rezultātā laiku pa laikam izrādās, ka šajā likumā vajadzīgi atsevišķi uzlabojumi. Sagaidāms, ka tuvākajā nākotnē Komerclikums tiks papildināts ar E daļu „Koncerni”. Komerclikumā paredzēts ietvert koncertu normatīvo regulējumu, kas šobrīd atrodas atsevišķā likumā. Līdz ar to Komerclikums, raugoties no šā likuma struktūras viedokļa, būs ieguvjis sākotnēji iecerēto veidolu.

Izmantoto avotu saraksts

Literatūra

1. *Balodis, K.* Latvijas komercsabiedrību darbības tiesiskie aspekti Eiropas Savienības kontekstā. Tiesību harmonizācija Baltijas jūras reģionā 20.–21. gs. mijā. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2006.
2. *Balodis, K.* Jaunais komercdarījumu regulējums un tā piemērošana. *Jurista Vārds*, Nr. 21, 2009, 26. maijs, 1.–13. lpp.
3. *Balodis, K.* Latvian legal framework for a European Company (Societas Europaea). Trends and Perspectives in the Development of Contemporary Civil Law. Vilnius: Justitia, 2007, p. 136–142.
4. *Bule, Z.* Mazā sabiedrība ar ierobežotu atbildību. *Jurista Vārds*, Nr. 33, 2010, 17. augusts, 16.–21. lpp.
5. *Lošmanis, A.* Jaunais Latvijas Komerclikums. No: Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002, 297.–306. lpp.
6. *Nikuļceva, I.* Māklera tiesiskā regulējuma problemātika. *Jurista Vārds*, Nr. 21, 2007, 22. maijs, 1.–2. lpp.
7. *Nikuļceva, I.* Eiropas komercsabiedrība. *Likums un Tiesības*, Nr. 108, 2008, 251.–255. lpp.
8. *Strupišs, A.* Komerclikuma komentāri III. B daļa. Komersanti. XI sadaļa. Kapitālsabiedrības (134.–184. pants). Rīga: „A. Strupiša juridiskais birojs” SIA, 2003.

Normatīvie akti

1. Komerclikums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 158/160, 2000.
2. Likums „Par Uzņēmumu gada pārskatiem” (no 22.11.2006. gada pārskatu likuma): LR likums. *Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs*, Nr. 44, 1992.
3. Koncernu likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 131/132, 2000.
4. Eiropas komercsabiedrību likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 49, 2005.
5. Par darbinieku iesaistīšanu lēmumu pieņemšanā Eiropas komercsabiedrībā, Eiropas kooperatīvajā sabiedrībā un kapitālsabiedrību pārrobežu apvienošanās gadījumā: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 23, 2010.
6. Eiropas kooperatīvo sabiedrību likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 180, 2006.
7. Eiropas ekonomisko interešu grupu likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 106, 2004.
8. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 116, 2008.
9. Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka saimniecību un individuālo darbu: LR likums. *Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs*, Nr. 6, 1992.

Atsauces

1. Sk. *Balodis, K.* Latvijas komercsabiedrību darbības tiesiskie aspekti Eiropas Savienības kontekstā. Tiesību harmonizācija Baltijas jūras reģionā 20.–21. gs. mijā. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2006, 49.–50. lpp.
2. Padomes trešā direktīva (09.10.1978), kas pamatojas uz Līguma 54. panta 3. punkta “g” apakšpunktu un attiecas uz akciju sabiedrību apvienošanu (78/855/EEK). *Oficiālais Vēstnesis*, L 295, 1978, 20. oktobris.
3. Padomes sestā direktīva (17.12.1982.), kas pamatojas uz Līguma 54. panta 3. punkta “g” apakšpunktu un attiecas uz akciju sabiedrību sadalīšanu (82/891/EEK). *Oficiālais Vēstnesis*, L 378, 1982, 31. decembris.
4. Grozījumi Komerclikumā: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 104, 2005.
5. Padomes pirmā direktīva (09.03.1968.) par to, kā vienādošanas nolūkā koordinēt nodrošinājumus, ko dalībvalstis prasa no sabiedrībām Līguma 58. panta otrās daļas nozīmē, lai aizsargātu sabiedrību dalībnieku un trešo personu intereses (68/151/EEK). *Oficiālais Vēstnesis*, L 065, 1968, 14. marts.
6. Sk. Gada pārskatu likuma vēstures redakciju no 01.01.2008. līdz 24.06.2008. Pieejams: http://www.likumi.lv/doc.php?id=66461&version_date=01.01.2008 [skatīts 04.01.2012.].
7. Grozījumi Gada pārskatu likumā: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 90, 2008.
8. Grozījumi Komerclikumā: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 74, 2008.
9. Eiropas Parlamenta un padomes Direktīva 2003/58/EK (15.05.2003.), ar ko Padomes Direktīvu 68/71/EEK groza attiecībā uz atklātības prasībām dažāda veida uzņēmēj sabiedrībām. *Oficiālais Vēstnesis*, L 221, 2003, 4. septembris.
10. Padomes otrā direktīva (13.12.1976.) par to, kā vienādošanas nolūkā koordinēt nodrošinājumus, ko saistībā ar akciju sabiedrību veidošanu un to kapitāla saglabāšanu un mainīšanu dalībvalsts prasa

- no sabiedrībām Līguma 58. panta otrās daļas nozīmē, lai aizsargātu sabiedrību dalībnieku un trešo personu intereses (77/91/EEK). *Oficiālais Vēstnesis*, L 026, 1977, 31. janvāris.
11. *Strupiņš, A.* Komerclikuma komentāri III. B daļa. Komersanti. XI sadaļa. Kapitālsabiedrības (134.–184. pants). Rīga: „A. Strupiņa juridiskais birojs” SIA, 2003, § 87.2.
 12. *Sk. Nikuļceva, I.* Māklera tiesiskā regulējuma problemātika. *Jurista Vārds*, Nr. 21, 2007, 22. maijs, 1.–3. lpp.
 13. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/56/EK (26.10.2005.) par kapitālsabiedrību pārrobežu apvienošanu. *Oficiālais Vēstnesis*, L 310, 2005, 25. novembris.
 14. *Sk. Likumprojekta „Grozījumi Komerclikumā” anotāciju.* Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/993A1EDB562F253FC225739200382E1E?OpenDocument> [skatīts 18.04.2012.].
 15. Grozījumi Komerclikumā: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 2, 2009.
 16. Ministru kabineta 2005. gada 16. novembra rīkojums Nr. 731 “Par koncepciju „Par komercdarījumu tiesisko regulējumu””. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 184, 2005.
 17. *Sk. Lošmanis, A.* Jaunais Latvijas Komerclikums. No: Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002, 303. lpp.
 18. *Balodis, K.* Jaunais komercdarījumu regulējums un tā piemērošana. *Jurista Vārds*, Nr. 21, 2009, 26. maijs, 2. lpp.
 19. Grozījumi Komerclikumā: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 68, 2010.
 20. Grozījumi Komerclikumā: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 99, 2011.
 21. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/109/EK, ar ko groza Padomes Direktīvas 77/91/EEK, 78/855/EEK un 82/891/EEK un Direktīvu 2005/56/EK attiecībā uz prasībām par ziņojumu iesniegšanu un dokumentāciju apvienošanās un sadalīšanas gadījumos. *Oficiālais Vēstnesis*, L 259/14, 2009, 2. oktobris.
 22. *Sk. Likumprojekta „Grozījumi Komerclikumā” anotāciju.* Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS10/SaeimaLIVS10.nsf/0/747E5A7F34430830C225789C004C8573?OpenDocument> [skatīts 21.04.2012.].
 23. Grozījumi Koncernu likumā: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 53, 2006.
 24. *Lošmanis, A.* Jaunais Latvijas Komerclikums. No: Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002, 304. lpp.
 25. Padomes Regula (EK) Nr. 2157/2001 (08.10.2001.) par Eiropas uzņēmējsabiedrības (SE) statūtiem. *Oficiālais Vēstnesis*, L 294, 2011, 10. novembris.
 26. *Nikuļceva, I.* Eiropas komercsabiedrība. *Likums un Tiesības*, Nr. 108, 2008, 252. lpp.
 27. *Sk. Balodis, K.* Latvian legal framework for a European Company (Societas Europaea). Trends and Perspectives in the Development of Contemporary Civil Law. Vilnius: Justitia, 2007, p. 142; *Nikuļceva, I.* Eiropas komercsabiedrība. *Likums un Tiesības*, Nr. 108, 2008, 255. lpp.
 28. Komercreģistrā reģistrētie un pārreģistrētie komersanti un to filiāles. Pieejams: <http://www.ur.gov.lv/statistika.html?a=1099> [skatīts 24.04.2012.].
 29. Company law: Commission presents Report on how the European Company Statute works for business. Eiropas Komisijas 19.11.2010. preses relīze. Pieejams: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/1531&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [skatīts 24.04.2012.].
 30. Padomes Regula (EK) Nr. 1435/2003 (22.07.2003.) par Eiropas Kooperatīvās sabiedrības (SCE) statūtiem. *Oficiālais Vēstnesis*, L 207, 2003, 18. augusts.
 31. Padomes Regula (EEK) Nr. 2137/85 (25.07.1985.) par Eiropas Ekonomisko interešu grupām (EEIG). *Oficiālais Vēstnesis*, L 199, 1985, 31. jūlijs.
 32. Grozījumi Komerclikumā: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 68, 2010.
 33. *Sk. Bule, Z.* Mazā sabiedrība ar ierobežotu atbildību. *Jurista Vārds*, Nr. 33, 2010, 17. augusts, 16. lpp.
 34. Likumprojekta „Grozījumi Komerclikumā” anotācija. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/DD33ED1BEB7574B2C225768900412838?OpenDocument> [skatīts 25.04.2012.].
 35. Sabiedrību ar ierobežotu atbildību reģistrācijas dinamika. Pieejams: <http://www.ur.gov.lv/statistika.html?a=1140> [skatīts 25.04.2012.].
 36. Grozījumi Komerclikumā: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 107, 2011.
 37. *Sk. Likumprojekta „Grozījumi Komerclikumā” anotāciju.* Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/DD33ED1BEB7574B2C225768900412838?OpenDocument> [skatīts 25.04.2012.].

Summary

The article reflects the development of Latvian commercial law since the country's accession to the European Union, also examining its prospects of development. Commercial law existed in Latvia already before World War II, and its continuity has been

maintained following the restoration of independence. At the same time it has reached a new, higher stage of development, as the Commercial Law was adopted in 2000. Latvia's wish to accede the European Union was a significant impetus for developing modern commercial law. Thus, Latvia's joining the EU in 2004 was a suitable point of reference for assessing the development of commercial law. The European Union still has an important impact upon Latvian commercial law. Since 2004 the legislator has introduced rather numerous amendments to the Commercial Law. Major part of the amendments was introduced to the provisions on companies to meet the requirements of the EU directives. The supplementing of this Law with Part D "Commercial Transactions" in 2008 is to be considered the most sizeable reform of the Commercial Law since the country's accession to the European Union. It can be expected that in the future the Commercial Law will be supplemented with Part D "Groups of Companies". With this, from the vantage point of the structure of this law, the Commercial Law will acquire the originally intended shape.